

Михайліченко О. С.,
студент 1-го курсу магістратури
Навчально-наукового інституту Права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

УДК 347.77 347.771

**ПОТЕНЦІЙНІ НОВЕЛИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА
В ЧАСТИНІ ПРИВЕДЕННЯ У ВІДПОВІДНІСТЬ ДО РЕКОМЕНДАЦІЙ НАТО
В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

**POTENTIAL AMENDMENTS FOR UKRAINIAN LEGISLATION
IN COMPLIANCE WITH THE GUIDELINES OF NATO REGARDING THE
INTELLECTUAL PROPERTY**

У роботі автор досліджує правотворчу діяльність Організації Північноатлантичного договору (надалі – “НАТО”) у галузі секретних винаходів та патентів. Проаналізована відповідна законодавча база та історія її розвитку, розкрита співпраця України та НАТО у сфері інформаційної безпеки, захисту патентів та координації політики щодо охорони об'єктів права інтелектуальної власності.

Ключові слова: *співпраця України та НАТО, об'єкти інтелектуальної власності, патент, секретний винахід, інформаційна безпека.*

In the work, the author examines the law-making activities of the North Atlantic Treaty Organization (hereinafter referred to as “NATO”) in the field of secret inventions and patents. The relevant legislative framework and the history of its development are analyzed, the cooperation between Ukraine and NATO in the field of information security, patent protection and policy coordination regarding the protection of intellectual property rights is revealed.

Keywords: *cooperation between Ukraine and NATO, intellectual property objects, patent, secret invention, information security.*

Нищівні бойові дії на території України не викликають сумнівів серед міжнародної спільноти щодо необхідності пришвидшеної реформації усіх сфер публічного та приватного життя. З початку повномасштабного вторгнення низка західних компаній припинила бізнес на території держави-агресора, остання ж знехтувала міжнародними конвенціями у сфері права інтелектуальної власності та відкрила на своїй території заклади з використанням технологій та процесів, які росіянам не належать.

Крім того, присутність у бойових дронах держави-агресора деталей з України та держав НАТО потребує ретельного дослідження з боку правоохоронних органів відповідних юрисдикцій (ЄС, Великобританія, Штати та ін.) походження цих деталей та негайного примусу порушника до дотримання законодавства у сфері інтелектуальної власності. Український законодавець як ніколи потребує новел та звернень до джерел, не відомих національній нормотворчій науці.

Як коректно зазначає юрист у галузі права інтелектуальної власності О. Ю. Кашинцева, у контексті неминучої інтеграції України в правове поле західних держав, вступу Швеції та Фінляндії до Альянсу, законодавча діяльність НАТО у сфері захисту винаходів, політика держав у формуванні інформаційної політики та розвитку технологій є зразковими для подальшого наслідування національними юристами [1, с. 2].

Як підкреслює європейський патентний повірений Ульф Юхлін-Даннфельт, для підприємств оборонного комплексу болючою є проблема, коли уряд засекречує їх патенти в інтересах національної безпеки. Тоді заявка потребує обов'язкового погодження з урядом походження і розглядається тільки в тих країнах, з якими у такого уряду укладені двосторонні угоди [2].

Саме для подолання цієї проблеми, у 1961 році члени НАТО уклали Угоду про взаємну охорону секретних винаходів, що стосуються оборони та

на які подано заявки на патенти (“NATO Agreement on Safeguarding Defence-Related Inventions”, надалі – “Угода”). За даною Угодою патентні заявки, які засекречені в країні оригінальної подачі, також можуть бути подані в інших державах-членах НАТО [3].

Статтею 1 сторони домовилися, що охороняють і забезпечують таємницю секретних винаходів, заявки на патенти на які були отримані за узгодженими процедурами. Охорона здійснюється у всіх випадках, коли секретність накладена в національних інтересах “уряду походження”, який першим отримав заявку на видачу патенту, що охоплює ці винаходи [3, с. 7].

Відповідне положення автоматично захищає права на винахід, хоча частина статті 1 допускає виключення певної держави з переліку, де винаходу може надаватися охорона. Стаття I застосовуються на прохання або “уряду походження”, або патентного заявника. Проте, останній повинен надати докази того, що секретність була введена “урядом походження”, і що заявник отримав від Уряду дозвіл на подання заявки задля отримання секретного патенту. За статтею 4 Угоди уряд, який покликаний охороняти таємницю винаходу, має право вимагати від патентного заявника відмову від будь-якої вимоги про відшкодування збитків або шкоди, спричинених у зв'язку з накладанням на винахід режиму секретності. Інтерес становить не тільки зміст, але й преамбула угоди, у якій сторони НАТО закріпили цінності, за якими секретні винаходи мають захищатися. Зокрема, у Північноатлантичному договорі, що підписаний у Вашингтоні 4 квітня 1949 року та є базисом існування всього НАТО, сторони закріпили бажання докладати зусиль до співпраці як в межах Альянсу, так і з третіми державами, що не належать до союзу [4].

Автоматичний захист секретних виходів є проявом бажання НАТО підтримувати та розвивати шляхом постійної та ефективною самопомоги свою індивідуальну та колективну спроможність протистояти збройному нападу. На думку сторін, можливі територіальні обмеження здатні завдати шкоди заявникам на отримання патентів, що негативно вплине на економічне

співробітництво в межах НАТО. Бажання членів Альянсу сформувати єдину політику навіть у такій вузькоспрямованій галузі, як секретні винаходи, є підтвердженням єдності й стабільності НАТО як міжнародної структури. Навряд альянс зміг би провадити успішну внутрішню та міжнародну політику за відсутності солідарності у прийнятті рішень. Заради поглиблення співпраці у захисті секретних винаходів та інновацій, члени Альянсу у 1970 році прийняли Угоду про передачу технічної інформації для цілей оборони, за якою кожна держава відповідає за збереження технічної інформації, переданої від інших урядів [5].

Український уряд вже доклав немало зусиль заради посилення співпраці з НАТО у сфері захисту інформаційних та інтелектуальних даних. Так, Агентство НАТО з питань зв'язку та інформації (Агентство NCI) та Україна підписали 17 січня 2022 року оновлений Меморандум про взаєморозуміння з метою продовження спільної роботи над проектами, пов'язаними з технологіями, для поглиблення співпраці з Україною з метою надання їй підтримки в модернізації її інформаційних технологій та послуг зв'язку з одночасним визначенням сфер, де може знадобитися підготовка персоналу. Меморандум також передбачає проведення тренувань, семінарів та надання експертної допомоги з метою підтримки України у модернізації її військово-промислового комплексу [6].

Серед інших ключових проєктів – передача Україні обладнання для захищеного зв'язку, яка розпочалася у грудні 2018 року. Вагомою складовою співробітництва між Україною та НАТО стало проведення щорічного Національного хакатону з кіберзахисту. Хакатон NATO TIDE Hackathon відбувається двічі на рік. Ідеї, що з'являються під час хакатонів, стають зрілими, потім тестуються та перевіряються під час щорічних багатонаціональних навчань НАТО. На цьогорічному Мадридському саміті Альянс оновив Комплексний пакет допомоги НАТО Україні, важливим елементом якого є Трастовий фонд з кібербезпеки [7]. Надалі у сфері кібербезпеки НАТО приділятиме увагу розбудові спроможностей України,

наданню необхідного обладнання та підготовці персоналу, в результаті чого Україна набуде здатності захищати свою інфраструктуру від сучасних кібернетичних атак.

Нещодавно члени НАТО розпочали новаторську ініціативу з посилення технологічної переваги Альянсу. 7 квітня 2022 року, міністри закордонних справ сторін ухвалили Хартію Прискорення оборонних інновацій для Північної Атлантики – або DIANA. DIANA об'єднає військовослужбовців з найкращими й найяскравішими стартапами, науковими дослідниками та технологічними компаніями Альянсу для вирішення критично важливих завдань оборони та безпеки. Інноватори, які братимуть участь у програмах DIANA, отримають доступ до мережі з десятків акселераційних майданчиків і випробувальних центрів у понад 20 країнах Альянсу. У цілому, НАТО ще не сформувало єдиної політики щодо об'єктів права інтелектуальної власності. Усі члени НАТО та Україна є підписантами Бернської, Мадридської, Паризької конвенцій, які формують засади захисту об'єктів інтелектуальної власності. У Європейському Союзі набуває популярності ідея створення Єдиного патенту Євросоюзу (European Unitary Patent), діє і Договір про патентну кооперацію [8].

Держава-агресор не припиняє нищівну війну проти українського населення та готова застосувати усі можливі засоби для загострення війни, включно з секретними винаходами. Доцільно допускати, що затриманий за колабораціонізм директор “Мотор Січ” В'ячеслав Богуслав міг передавати ворогу захищені державною таємницею розробки. Державі варто звернутися до членів Альянсу задля ефективної допомоги у захисті секретних винаходів, що можуть перейти у неправомірне володіння.

На основі вищенаведених документів про співпрацю та внутрішніх договорів є сенс в для уряду України укласти з НАТО єдиний меморандум, у якому сторони зобов'язуються активніше та змістовніше координувати один одного у регулюванні захисту об'єктів інтелектуальної власності. У такому меморандумі нагально закріпити єдину політику щодо захисту секретних

винаходів, не менш актуальним є об'єднання зусиль заради захисту прав на торговельні марки на території держави-агресора та регулювання співпраці у створенні Україною та НАТО інноваційних технологій. Хоча даний документ – чи віддалені йому аналоги – в українському праві поки не присутні, поступова військова та технологічна інтеграція України в НАТО дозволять порушити це питання ще раз.

Список використаних джерел:

1. О. У. Kashyntseva. How to be prepared for the membership in NATO with the perspective of intellectual property // Теорія і практика інтелектуальної власності № 5, 2022.
2. Ulf Juhlin-Dannfelt. Why joining NATO could boost intellectual property in the Swedish and Finnish defence industries // IAM Media. 7 June 2022. URL: <https://bit.ly/3TxMB0I> (дата звернення: 12.04.2023).
3. Agreement for the mutual safeguarding of secrecy of inventions relating to defence and for which applications for patents have been made // United Nations Treaty Collection website. Signed in Paris, 9 September 1960. URL: <https://bit.ly/3A91iR2> (дата звернення: 12.04.2023).
4. North Atlantic Treaty. 63 Stat. 2241, 34 U.N.T.S. 243. 4 April 1949.
5. NATO Agreement on the Communication of Technical Information for Defence Purposes // North Atlantic Treaty Organization website. Signed in Brussels, 19 October 1970. URL: <https://bit.ly/3toxyMn> (дата звернення: 13.04.2023).
6. NATO and Ukraine reaffirm commitment to technical cooperation. 17 January 2022 // North Atlantic Treaty Organization website. URL: bit.ly/435pq4b (дата звернення: 13.04.2023).
7. Ukraine Cooperates Closer with NATO on Cyber Defense // European Pravda Magazine website. 6 July 2022. <https://bit.ly/434fWWQ> (дата звернення: 13.04.2023).
8. NATO sharpens technological edge with innovation initiatives // North Atlantic Treaty Organization website. 7 April 2022. <https://bit.ly/3Ge98vI> (дата звернення: 13.14.2023).